

'Episodios Nacionales' de Pérez Galdós a les Terres de l'Ebre

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

A l'obra 'Carlos VI en la Ràpita', el personatge Juanondón, un eclesiàstic ple de saviesa, viatja d'un lloc a l'altre del territori explicant les aventures com a seguidor carlí. Passa per Gandesa, Tortosa, Amposta o Uldecona, entre d'altres

Es crivint el llibre de Corbera d'Ebre que estic acabant, em sona el mòbil. És Tomàs Alco-verro, el degà dels periodistes de Beirut, bon amic i que mantenim bona i contínua relació. M'explica que havia trobat un relat sobre Gandesa en un llibre molt curiós. La veu del mòbil se'n va i torna, i em parla de Carlos VI, de Pérez Galdós, de la rosa de Jericó, sense entendre'l massa què m'explicava. Torna la trucada i es talla. Truco jo i torna a tallar-se. Li envio un whatsapp i li explico que Carlos VI i la seva família havien estat a Gandesa, hostatjats al palau Sunyer, i a casa Metx (Xollat), i que hagueren de fugir estant perseguits i havent posat preu els liberals a la seva captura. Em torna el meu comunicat amb un missatge de veu i explica que es tracta d'un llibre de Pérez Galdós, de 'Los Episodios Nacionales' i el seu títol era 'Carlos VI en la Ràpita'.

En part ja ho coneixia. La premsa de Madrid molt havia parlat de Gandesa per la seva heroïtat quan el general Cabrera, a la 1a Guerra Carlina la va assetjar entre el 6 de març del 1836 i 1 de març del 1838, defensada per 800 soldats i voluntaris, amb fortificacions molt precàries i que els canons i els obusos acabaren per destruir-la sense rendir-se els seus habitants. I fruit de la valentia, el Congrés de Diputats va aprovar concedir els títols de 'La Muy Leal, Heroica e Inmortal Ciudad', signat per la Reina Regent, Maria Cristina i concedint 1.722.282 'reales de vellón' per reconstruir el seu nucli urbà i l'exemció d'impostos estatals. Per exaltar l'efemèride van publicar-se llibres, com el de Dámaso Calvo, 'Los carlistas atacan Gandesa', representacions al Teatro del Príncipe de Madrid, de Manuel Bretón de los Herreros, 'Himno a Gandesa', el sonet de J. E. Hartzzenbusch, 'Gandesa', un altre sonet i 'Himnos patrióticos' de A. Miguel de los Santos, o la poesia de Cayetano Rosell, 'El anciano de Gandesa'.

El que em parlava l'amic Tomàs era de la 3a Guerra Carlina però el nom de Gandesa estava ben present arreu d'Espanya i nova-

El pont de barques de Tortosa, a principis de la dècada de 1880. FOTO: BONAVENTURA MASDÉU (ARXIU C. DEL BAIX EBRÉ)

ment s'hi produïren escenaris de guerra. Es tracta d'una novel·la on el seu personatge Juanondón, Confusio, un eclesiàstic ple de saviesa, explica episodis històrics. Comença a Tetuán, puja a Cádiz, fent cap a Madrid. I tornant a viatjar per Alcorisa, i Alcanyis, arriba, amb moltes peripècies, acompanyat per dues monges, «... viejas y adustas que hablaban un catalán cerrado que no entendía...» a trobar-se amb el vicari d'Uldecona, que no és altre que l'arxipreste d'aquesta població, líder dels carlins de la zona.

Eclesiàstic protagonista fa estada a Gandesa l'abril de 1874, on explica que la patrona de l'hostal on fa la vida, «... se emperro que me llevara una rosa de Jericó», «... me acuerdo de verdad, en el pórtico de la Iglesia donde el curato... (era l'arxipreste, Mn. Aguiló)... recomandaba que se proveyesen... llegué yo a comprar la rosa...».

Pels nostres pobles, Mn. Juanondón viatjava d'un lloc a l'altre, explicant les aventures com a seguidor carlí. Conegué la Donata, una dona de molt bon veure, molt

La premsa de Madrid havia parlat molt de Gandesa per la seva heroïtat quan el general Cabrera, a la Primera Guerra Carlina, la va assetjar entre 1836 i 1838

beata que pregava a la tortosina Verge de la Cinta, i s'hi enamora. A la nostra terra assaboreix l'escudella, la pilota de carn, la saboga i l'ànec coll verd.

Els pastissos com els panolis i els pastissos de Tortosa. A Amposta surt a caçar els collverds pels canyissars del riu, acompanyat d'amics que ell els anomena «caberos», i menja sopa de rap, coneix la punta de la Banya i els Alfacs.

Té amics a Tortosa, visita la catedral, recorre els seus carrers,

traspasa el riu pel pont de barques i menja els panadons.

Per aquells dies, els carlins controlen la diòcesi de Tortosa. Gandesa s'ha declarat neutral, ben diferent de la 1a guerra quan es va resistir a les tropes del General Cabrera. Els exèrcits d'uns i altres entren i surten, malgrat que volen controlar les comunicacions, com a cruïlla de camins.

Els carlins entren a Gandesa el primer dia de l'any 1874 però pocs dies després els liberals comandats pel brigadier Salamanca amb un bany de sang expulsa els carlins amagats i l'ocupa novament.

Dos mesos més tard els carlins recuperen Gandesa i hi estableix l'acadèmia militar i la banda de música. Arriba a Gandesa el pretendent Carlos VI, acompanyat de Doña Blanca pernactant al palau Sunyer (propietat de Serrano Sunyer, pares de D. Ramon Serrano Sunyer).

Amb aquest motiu s'hi va celebrar una gran festa, els besaments de les autoritats i els obsequis productes de la terra. Però l'exèrcit dels 5.000 carlins que els guar-

daven foren atacats per ordres del governador militar, Bonifacio Carrasco, amb la Brigada de Despujols.

Els prínceps fugiren pel camí de la Fontcalda per no ser capturats i feren cap a Uldecona refugiant-se a casa de Cristóbal Raga, pagès i carlí de cap a peus, «... que ni per 10.000 reales los hubiera denunciado...», explica mossèn Juanondón. A Tortosa són delatats i agafats. El mossèn protagonista tracta de caterva, els menadors, els filadors i els calafats tortosins, així com al seu alcalde, Comte de l'Espanyol.

Donata, la seva estimada, prega a la Verge de la Cinta, i arriba al Santuari de Mig Camí que Pérez Galdós escriu "Mitan Camí", perquè en Cabrera, de seminarista, n'era beneficiat. Creu que la Cinta escoltarà les pregàries i salvarà el pretendent Carlos VI i la seva família. Els traslladen a la Ràpita, on mesos abans havien desembarcat victorioses les seves tropes. Se'ls acomoda a la Comandància d'Enginyers on Carlos VI fa renúncia «... de sus pretendidos é ilusorios derechos a la Corona. Y para esto vinieron al mundo Cabrera y Zumalacárregui, y anduvo en loca peregrinación don Carlos Isidro».

La trucada de l'amic Tomàs m'havia de fer recordar les anècdotes novel·lades de los 'Episodios Nacionales' de Benito Pérez Galdós, mitjançant el clerge, Mn. Juanondón (Confusio), sobre les guerres carlines. Complemento les anècdotes, historietes en el meu llibre, 'Història de Gandesa, cruïlla de camins' que lliguen plenament i que algunes les reproduceix al llibre de Corbera.

I acabo aquesta crònica recordant el que escriu l'autor de 'Carlos VI en la Ràpita' dels amics de la Cava, en el seu curiós llenguatge castellà, reproduït a la novel·la: «... nosotros, los caberos no nos pondremos nunca de parte de los que dañan a don Juan por qué es bueno y socorre a los pobres de la Enveja y de la Caba, de Camarles y Campredo sin distinguir carlinos de isabelos, ni asolutos de liberales...».